ZENDEGI-SALAM
زندگی سلام
ضمیمه روزنامه خراسان
سه شنبه • ۲۰ شهریور ۱۳۹۷
اول محرم ۱۴۴۰ • ۱۱ سپتامبر ۲۰۱۸
شماره ۱۹۹۱۲
۱۱۳۵

در آستانه شروع ماه محرم، نگاهی به تاریخچه، محتوا، آداب و برکات «زیارت عاشورا»

همجواری شور و معرفت

عکس: ایرنا

امروز در تقویم قمری، یکم محرم است. ماهی که با یاد شجاعت و مظلومیت امام سوم ما شیعیان، امام حسین(ع)، خانواده و یارانشان گره ناگسستنی دارد. در کشور ما محرم که می‌شود، شهر چهره عوض می کند و سبک زندگیِ مردم تا حد زیادی دستخوش حال و هـوای محرم، مرور رشادت‌های تاریخی امام و اهل‌بیت و یارانش و سوگواری برای غربت و مظلومیت‌شان می‌شود. دارا و نـدار، کوچک و بزرگ، سنتی و امروزی، پیر و جوان، ۱۰ روز و ۱۰ شب، گوشه‌گوشه شهر، دورهمی و مجالس کوچک و بزرگی برای یادآوری و گرامی‌داشت حماسه بزرگ عاشورا برپا می کنند و پای ثابت بیشتر این مجالس، ذکر معتبر و جانسوز و تاثیرگذار «زیارت عاشورا» است. زیارتی که مهم‌ترین کارکردش اعلام دوستی و هم‌پیمانی و همراهی با حق و اعلام برائت و بیزاری از باطل و ظلم است. ذکری که مرورش در تمام طول سال سفارش شده‌است و آثار و برکات قرائت‌اش منحصر به زمان خاصی نیست اما در ایام ماه‌محرم، بیش از هر وقتِ دیگری مورد رجـوع است و حالا، به‌زبان مشترک عاشقان امام حسین(ع) برای سلام و درود به او و خاندانش و لعن دشمنانش تبدیل شده است. ذکر محبوبی که بیشتر مادرها و مادربزرگ‌ها، هنگام بارداری و شیردادن به بچه و وقتِ لالایی گفتن، با آن مانوس بودند و بهانه شکل‌گیری دورهمی‌های معنوی زیادی است و خلاصه با زندگیِ روزمره‌مان عجین است. به همین بهانه، پرونده امروز زندگی‌سلام در اولین روز از ماه‌محرَم، مروری دارد بر تاریخچه، محتوا، آداب و کیفیتِ خواندن و آثار و برکات انس با زیارت‌عاشورا. پیشاپیش عبادات و سوگواری‌هایتان قبولِ حق. با ما همراه باشید.

نگاهی به تاریخچه زیارت‌عاشورا

زیارت عاشورا، ذکری نقل شده از امام باقر(ع) در مدح جد بزرگوارشان امام حسین(ع) است. سند این زیارت در دو کتاب معتبر اسلامی ذکر شده‌است؛ یکی کتاب «کامل‌الزیارات» ابن قولویه قمی و دیگری «مصباح‌المتهجد» شیخ طوسی. درباره منشأ این زیارت اتفاق نظر وجود ندارد. به عقیده تعدادی از بزرگان همچون شیخ طوسی و محدث نوری، زیارت عاشورا یک حدیث قدسی است و از سوی خداوند نازل شده؛ حدیث قدسی کلامی است که پیامبر اسلام آن را بدون واسطه از خداوند دریافت کرده‌است. به عقیده شماری از عالمان دین، زیارت عاشورا در زمان پیامبر اسلام و پیش از امام حسین (ع) وجود داشته اما فضا برای مطرح کردن آن تا زمان امام باقر و امام‌صادق(ع) مهیا نبوده‌است و بعد از شهادت امام حسین(ع) به دلیل خفقان موجود در دوره بنی‌امیه و مروان، امام سجاد(ع) نتوانستند این ذکر را مطرح کنند. بنابراین امام باقر(ع) اولین نفر از اهل‌بیت بودند که زیارت عاشورا را برای عموم مردم خواندند. به عقیده تعدادی دیگر از عالمان دینی همچون میرزا جوادآقای تبریزی، زیارت‌هایی مانند زیارت عاشورا نیازی به بررسی سند ندارند زیرا به شعار شیعه تبدیل شده‌اند و مضمون آن‌ها در روایت‌های مستند آمده‌است. زیارت عاشورا برای ما مسلمانان یادآور حماسه بزرگی است و در هر فراز، شجاعت و غربت و مظلومیت امام حسین(ع) و خانواده و یاران وفادار ایشان را تداعی می کند. فراز پایانی این زیارت یکی از تاثیرگذارترین بخش‌های آن است. حجت‌الاسلام‌والمسلمین سیدمحمدمهدی طباطبایی در گفت‌وگو با خبرگزاری تسنیم در این باره می گوید: «فراز پایانی زیارت عاشورا از ابتدا سجده‌دار نبوده‌است. در بعضی روایت‌ها آمده‌است امام حسین(ع) در روز عاشورا این زیارت را دو بار خواندند؛ یک‌بار به صورت کامل در بین نماز ظهر و عصر و بار دوم، هر فراز آن را جداگانه به فراخور اتفاق‌های روز عاشورا. بخش پایانی زیارت که ما امروز به صورت سجده‌دار می‌خوانیم زمانی بر زبان امام حسین(ع) جاری شد که بر خاک افتاده بودند. این یک درس بزرگ برای ماست زیرا امام حسین(ع) در آن شرایط هم باز خداوند را شکر می کند و در برابر سختی‌ها و مصیبت، صبر و شکیباست.»

مروری بر محتوای زیارت‌عاشورا

زیارت عاشورا مانند بسیاری دیگر از زیارات و ادعیه نقل شده از معصومین(ع)، از جمله سرمایه‌های ارزشمند نمادین و معنوی تشیع است که به محتوای آن می‌توان بسیار فراتر از یک ابراز ارادت و عرض حال فردی نگریست. این زیارت نامه، ناب‌ترین مبانی معرفتی و ایدئولوژیکی را که یک شیعه در هر زمان در ارتباط درونی و معنوی با امام خود بدان محتاج است، در قالب ادبیاتی نیایش گونه ارائه می دهد و بیانگر این حقیقت است که او امامش را می شناسد و از فلسفه شهادتش آگاه است و این آگاهی مقدس در طول قرون متمادی در حافظه‌اش نقش بسته است. از این‌رو خود را میراث‌دار ثروتی گران‌بها می یابد که موظف به حفظ و صیانت و عمل به آن است، آن هم بر مبنای این اصل اساسی تشیع که قبول هر عملی، به امامت و ولایت بستگی دارد و اگر امام نباشد، همه چیز بی معنی است. امامی که تجلی انسانی حقیقت قرآن است و بعد از نبی، تضمین کننده اجرای حق و حدود الهی. به همین علت است که هیچ گاه، زمین از وجود امام و حجت خداوند خالی نیست. زیارت عاشورا شامل مضامین کلیدی است که می توان آن‌ها را در چند عنوان کلی تقسیم‌بندی کرد:

سلام و تحیت

سلام یکی از اسماء خداوند است. به این معنا که حق تعالی خلق را از بلا و آفت حفظ می کند. وقتی به کسی سلام می کنی یعنی سلامتی و آسایش از جانب من، تو را فرا گرفته و از جانب من هیچ شر و ضرری به تو نخواهد رسید و تو از ناحیه من در امن و امان هستی. متن زیارت با سلام و تحیت به محضر امام حسین (ع) به عنوان فرزند رسول خدا، امیر مؤمنان و فاطمه زهرا(س) آغاز می‌شود. سلامی که در بطن خود، پاکی تبار و برگزیدگی خاندان بزرگوار ایشان را یادآور می شود. حقیقتی که بسیاری از مردم هم عصر ایشان و همچنین قاتلین حضرتش یا فراموش یا به عمد درباره آن تجاهل کردند. این سلام و درود، امام حسین(ع) را به عنوان وارث تمامی ویژگی‌ها و صفت‌های جد و پدر و مادرش معرفی می کند. سلام و عرض ارادتی که برای شیعه آغاز سلوک است. یعنی تسلیم امر امام و رهسپار راه خدا شدن.

تکریم یاران و دوستان امام

بعد از سلام و عرض ادب به ساحت مقدس امام، به اصحاب و یاران و دوستان امام به عنوان ارواح پاکی که فانی در وجود امام شده‌اند، سلام و درود فرستاده و از ایشان با زبان تکریم و محبت یاد می شود: «سلام بر تو ای اباعبدا... و بر ارواح پاکی که فانی در وجود تو شدند.» از این منظر که این ارواح پاک به مقام رفیع یقین دست یافته بودند، زمانی که در دفاع از امامشان در برابر هجوم دشمن لحظه ای تردید به خود راه ندادند و سخاوتمندانه با شوقی وصف ناپذیر به سمت کارزار و قتلگاه خود شتافتند و نقش انسانی خود را در نهایت زیبایی در صحنه بی نظیر عاشورا به نمایش گذاشتند. آنان در قله رفیع معرفت، شعور و آگاهی، سبکبال و رها از بندهای تعلق و مصلحت اندیشی بودند و جسم خاکی خویش را سپر مولایشان ساختند و چون دژهای مستحکم و استوار تا لحظه شهادت در دفاع از حریت و شرافت شان پابرجا بودند.

مرور سرگذشت امام و اهل‌بیت

زیارت عاشورا استم‌هایی را که بر شیعه وارد شده است، با دو ضمیر «کُم» و «ک» برشمرده است؛ مرجع ضمیر «کُم» اهل بیت و مرجع ضمیر «ک»، خود اباعبدا... الحسین(ع) است. عبارت «اُمَّةٌ اَسَّسَتْ اَساسَ الظُّلمِ وَ الجُورِ عَلَیکُمْ اَهْلَ البَیتِ»، «اُمَّةٌ دَفَعَتْکُمْ عَنْ مَقامِکُمْ وَ اَزالَتْکُمْ عَنْ مَراتِبِکُمُ الّتی رَتَّبَکُمُ اللهُ فیها»، «المُمهِدینَ لَهُمْ بالتَمکینِ مِنْ قِتالِکُمْ» که در ابتدای زیارت آمده و «النّاصِبینَ لَکُمُ الْحَرْبَ» که در اواسط زیارت آمده و ترجمه فارسی آن‌ها عبارتند «از مردمی که ظلم و جور به شما اهل بیت را پایه گذاری کردند، مردمی که شما را از منصب‌تان دور کردند و از مدارجی که خداوند برای شما مقرر کرده بود محرومتان کردند»، «مردمی که با شما جنگیدند و شما را کشتند و مردمی که از امرای ظلم و جور برای جنگ با شما اطاعت کردند» و عبارت «برپا کنندگان جنگ با شما» یادآور برخورد ظالمانه با اهل بیت رسول خداست.

لعن

در زیارت عاشورا طیف مقابل امامت که از در تخاصم و جنگ با امامان و حکومت آنان درآمده، لعن شده‌اند. زیارت عاشورا، بنی امیه، آل زیاد و آل مروان را به عنوان گروه‌های ظالم و عبیدا... بن زیاد، عمر بن سعد و شمر را به عنوان اشخاص ظالم نام برده است. ویژگی مشترک این افراد و گروه‌ها، ظلم آنان به اهل بیت و جنگ و دشمنی با اهل بیت بوده است. در جای جای زیارت عاشورا این بخش از امت لعن شده، از آنان برائت اکید جسته‌شده‌است و حتی در دو فراز پایانی زیارت، این لعن به تمامی کسانی که در طور تاریخ در حق محمد(ص) و آل محمد(ع) ظلم کرده‌اند و می کنند تعمیم یافته است. هدف از این لعن‌ها این است که مسلمانان باید به پیروی از خداوند، از طیف ظالم در حق پیامبر و خاندانش(ع) و دوستداران آن‌ها برائت بجویند و مسیر خود را با خط محمد(ص) و آل محمد هماهنگ کنند.

مهدویت و خون‌خواهی

در دو فراز زیارت عاشورا از خدا خواسته شده که خون خواهی امام حسین را به زعامت امام منصور از اهل بیت محمد(ص) یا امام هدایت گری که ناطق به حق است روزی گرداند و این الفاظ، ظهور حضرت امام مهدی(عج) و خون‌خواهی توسط ایشان را می‌رساند و به اصل مهدویت اشاره می کند که زیربنای فکری شیعیان در زمان انتظار را تشکیل می‌دهد.

دعا

دعای مهمی در زیارت عاشورا آمده‌است به این مضمون که «اللهم اجْعَلْ مَحیای مَحیا محمد و آل مُحمد وَ مَماتی مَماتَ مُحمد وَ آل مُحمد»؛ «خدایا مرا زنده بدار به آیین محمد و آل محمد و مرگم را به آیین آنان بمیران». مفهومی که در این دعا ذکر شده حکایت از نوعی علاقه به دست یابی به سعادت دنیوی و اخروی است که فقط در سایه دوستی با ائمه اطهار اتفاق می افتد و آخرین عبارت زیارت عاشورا «ثَبِّتْ لی قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَکَ مَعَ الْحُسَینِ وَ اَصْحابِ الْحُسَینِ الَّذینَ بَذَلُوا مُهَجَهُمْ دُونَ الْحُسَینِ علیه السلام»، درخواست ثبات قدم در راه امام حسین و یارانش از خداوند است.

یادداشت شفاهی حجت‌الاسلام‌والمسلمین «مرتضی حمیدی»، مدرس حوزه، درباره آداب و آثار زیارت‌عاشورا

نسخه‌ای برای درمان همه دردها

در آداب و فضیلت خواندن زیارت عاشورا، بایدها و نبایدها و روایت‌های بسیاری از بزرگان دین نقل شده‌است. اگرچه اصل و اساس این زیارت برای عرض ارادت و محبت به امام حسین(ع) است اما خواندن آن، کیفیت و آدابی دارد و انس با آن، برکت‌هایی متوجه زندگی دنیوی و اخروی می کند که دانستن‌اش مهم است.

آداب خواندن زیارت‌عاشورا

زیارت عاشورا را می‌توان به دو شکل خواند: اول خواندن زیارت معروفه عاشورا به شکل کامل که در آن تمام سلام‌ها و لعن‌ها ۱۰۰ مرتبه تکرار شود و دوم، زیارت غیر معروفه عاشورا که نیازی به تکرار لعن‌ها و سلام‌ها در آن نیست. حرف نزدن هنگام زیارت عاشورا، ادای صحیح عبارات و خواندن این ذکر پس از نماز صبح و قبل از طلوع آفتاب که بهترین وقتِ قرائت آن است، از دیگر ملزومات این زیارت است. پس از خواندن زیارت عاشورا مستحب است دو رکعت نماز به نیت زیارت حضرت اباعبدا... خوانده و هدیه شود. همچنین خواندن دعای وارث و علقمه نیز پس از زیارت عاشورا سفارش شده‌است. یکی از راه‌های استجابت دعا، گرفتن چله برای زیارت عاشورا است که در کلام عالمان دین بر آن تاکید شده و بر اساس روایات، اگر کسی از ابتدای ماه محرم تا روز اربعین بر خواندن این زیارت مداومت ورزد و از انجام کارهای حرام پرهیز کند و ترک واجبات نکند، ان شاءا... حاجت روا خواهد شد. در پایان، یادآوری می کنم یکی از مهم‌ترین نکات در به جا آوردن هر عملی، نیت است و توصیه می‌شود همه آداب دینی از جمله زیارت عاشورا با حضور قلب و بصیرت به جا آورده شود تا اثربخش باشد. خواندن زیارت عاشورا با رعایت آداب آن در حکم زیارت امام حسین(ع) است، زیرا در زیارت فاصله ملاک نیست بلکه همراهی قلبی است که اهمیت دارد.

برکات انس با زیارت‌عاشورا

برپایی عزاداری‌های حسینی و خواندن زیارت عاشورا، آثار و برکات بسیاری به همراه دارد. ممکن است آثار معنوی این زیارت را نتوانیم به چشم ببینیم اما در حقیقت وجود دارند و نورانیت را به زندگی ما هدیه می کنند. علاوه بر این برکات معنوی، زیارت عاشورا، به‌ویژه اگر به صورت جمعی خوانده شود، باعث ایجاد پیوند قلبی بین شیعیان و محبت به پیشوایان دینی ما می‌شود و احیا کننده مکتب آنان است. یکی از سیره های معصومان، برگزاری مجالس وعظ و سوگواری به‌یاد سالار شهیدان بوده‌است و امام صادق(ع) این مجالس را احیا کننده امامت و ولایت می‌دانستند. مهم‌ترین پیام واقعه عاشورا ظلم ستیزی است بنابراین خواندن جمعی این زیارت در بین مسلمانان، نوعی همبستگی و شجاعت برای روبه‌رو شدن با ظلم ظالم و همراهی و همدلی با مظلومان به‌وجود می‌آورد و آنان از این طریق برائت و بیزاری خود را از دشمنان اسلام و امام حسین(ع) اعلام می کنند. زیارت عاشورا قلب‌ها را زنده می کند و نوعی تولد دوباره است. وقتی دل‌های مسلمانان زنده شود، راه و رسم عشق‌ورزیدن را می‌آموزند و الفت و مهربانی در جامعه گسترش می‌یابد. این برکات حداقل هایی است که زیارت عاشورا در بر دارد. به استناد کلام بسیاری از بزرگان دین، خواندن زیارت عاشورا با رعایت آداب آن، هر حاجتی را که در محضر خداوند به صلاح باشد، برآورده می کند.

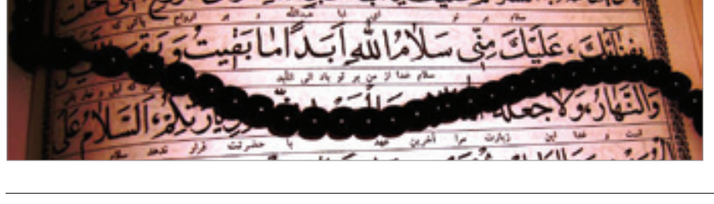

منبع: وبگی شیعه نقل از کنزالخفی و شفاءالصدور

جدول سخت [شماره ۴۱۹]

طراح جدول: بیژن گورانی

افقی

۱- عفو کردن - موثر و مفید - هر ردیف دیوار گلی ۲- افسار - کتابی از محمدحسین فروزانفر، نویسنده معاصر کشورمان - بیگانه ۳- کوچک‌ترین ذره عنصر - دوشب پیش - کارش گرفتن شیره گیاهان روغنی است - قدیمی‌ترین رسانه ۴- از آثار ژان راسین، نمایش نامه نویس فرانسوی - کتابی از صادق هدایت - با عجله رفتن ۵- بله ایتالیایی - از برادران یوسف نبی(ع) - به جا آوردن - اپراتور ۶- رأی بی‌تأثیر - مجموع آب‌های کره زمین - فاقد تحرک ۷- پیش‌آمدگی جلوی ساختمان - طرح و الگو - یار ویس - رنج بی پایان! ۸- از طریق تنگه جبل الطارق از اروپا جدا می شود - بسیار سخت و مشکل - مشرف به موت ۹- سگ شکاری - خجستگی - صاحب ذوق و عواطف - ظرف روغن ۱۰- منجمد - داستانی نوشته احمد دهقان، نویسنده نام آشنای ادبیات دفاع مقدس - هلاکت ۱۱- جنگی بین نادر شاه و شاه گورکانی - مقروض - قهرمان ایرانی که هلندی‌ها را از خارک بیرون کرد.

عمودی

۱- آبشاری در کانادا - یکی از دو بخش دستگاه عصبی که فشارخون را افزایش می دهد ۲- شیوه موسیقی سیاه پوستان آمریکا - باارزش ۳- سلول جنسی بالغ - درویش به دست می گیرد ۴- نکوهش - دوستی و رفاقت ۵- رمانی از محمدرضا بایرامی، نویسنده ایرانی - گلابی ۶- سرعت بخشیدن - حرکات ورزشی رزمی نمایشی ۷- از جنس الیاف پنبه - خواری و خفت - پرتابه جنگی ۸- ناممکن - داخل شدن ۹- کشور نیشکر - ترموسفر ۱۰- بسیار خوب - جهانگرد سرشناس فرانسوی که در عصر صفوی به ایران آمد - شماره دروازه‌بان ۱۱- چهره - نام کوچک هیتلر - خمیدگی کاغذ ۱۲- بازتاب - پوشاننده ۱۳- مرکز استان نینوا در عراق - آماده ۱۴- زنگ گردن شتر - اجاره بها - شیشه آزمایشگاهی ۱۵- رشوه دادن - فولکلوریک ۱۶- درخت زبان گنجشک - دسر خامه و میوه ۱۷- قفسه های آشپزخانه - حرف عطف عربی ۱۸- کتابی تالیف اسدی طوسی - دعای صبح جمعه ۱۹- از نماز های واجب - میز سخنرانی ۲۰- محاصره - فریاد مهیب.

حل جدول شماره ۴۱۸

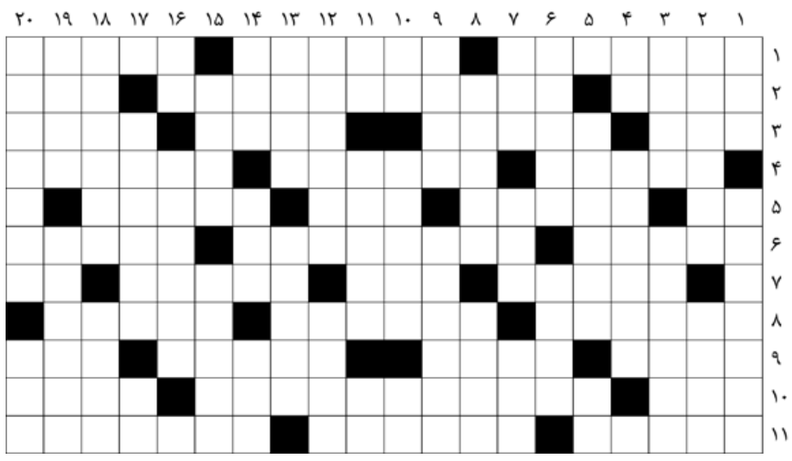

جدول متوسط [شماره ۷۲۰۹]

طراح جدول: مریم احمدی

افقی

۱- معلم ثانی - حریف - تجمع گروهی برای بحث و مذاکره درباره مسائل اجتماعی یا سیاسی ۲- گریز - انبار کشتی - نت چهارم - زخم آب کشیده - می دهند و رسوا می کنند - رود ناشنوا ۳- کفش چهارپایان - تمام - قصه - صریح ۴- پارچه دریایی - عسس - تلخی - شمع ۵- حرارت بدن - گروه ورزشی - مژده - گوارش - اگر ۶- بالکن - آهسته - پیرو ۷- بی مو - خالص - غلاف شمشیر - قایق - بالای فرنگی ۸- خزنده گزنده - تردید - تلفظ یونانی نام دخترانه روشنک - منزل ۹- پرگویی - آهو - بیهوده - قلم خارجی ۱۰- یادداشت - لحظه - واحد سطح - جهت - از غلات - کجاست؟ ۱۱- غذای بادمجانی - از انواع ساعت - عضو سفارت

عمودی

۱- پیرو از کار افتاده - مقنی ۲- مادر - گرفتاری - عید ویتنامی ها ۳- بیماری ریوی - چهره ۴- ترشرویی - دیهیم - اهلی ۵- ریشه - بشقاب بزرگ - نه خودمانی ۶- سقف دهان - بافت ۷- فانوس دریایی - کنج ۸- دشت - نوعی نمایش تصویری اطلاعات روی سطوح که اطلاعات آن را می توان توسط ماشین بازخوانی کرد ۹- واژه شناس - الهه هندی ۱۰- اشاره به دور - شتر تندرو - کشتی جنگی ۱۱- پسوند شباهت - برقرار - علامت مفعولی ۱۲- آداب - عارض ۱۳- پرگار - یکسان ۱۴- تحمل رنج و مشقت - زادگاه ابراهیم(ع) ۱۵- نیم سال تحصیلی - توشه ۱۶- پهلوان - درس خوانده - مکان ۱۷- دام - لطیف - پسر ۱۸- اندک - آفت گندم ۱۹- منقار پرنده - ناگزیر - ویتامین جدولی ۲۰- دستور زبان بیگانه - صاحب منصب

حل جدول شماره ۷۲۰۸

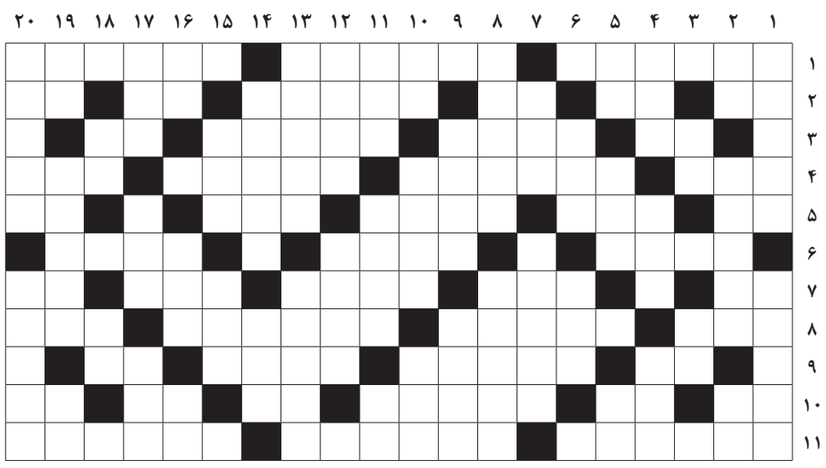

CMYK